

Α. Γενικές Παρατηρήσεις ως προς την εναρμόνιση των αδειών creative commons με την κείμενη ελληνική νομοθεσία. Ματιά στο ηπειρωτικό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας (Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο).

Εννοιολογικές επισημάνσεις

Η μετάφραση εκφράσεων όπως “collective work” και “derivative work” ως «συλλογικό έργο» και «παράγωγο έργο», προκειμένου να επιτευχθεί η εναρμόνιση των 6 αδειών με τον ελληνικό νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας, δεν είναι ουδέτερη. Η χρήση ιδίως της έκφρασης «συλλογικό έργο» παραπέμπει στο άρθρο 7 παρ.2 του ν.2121/93. Ο νομικός χαρακτηρισμός ενός έργου ως συλλογικού έχει επιπτώσεις ως προς την απόδοση της ιδιότητας του δημιουργού -και κατ’ επέκταση του κατόχου των πνευματικών δικαιωμάτων- στο φυσικό πρόσωπο που έχει την πνευματική διεύθυνση και το συντονισμό του έργου. **Προς αποφυγή οποιασδήποτε σύγχυσης μεταξύ της ερμηνείας του συλλογικού έργου σύμφωνα με το νόμο και της ερμηνείας αυτού με βάση το μοντέλο της άδειας creative commons, ίσως θα έπρεπε να επιλεγούν οι εκφράσεις «έργο λεγόμενο συλλογικό» και «έργο λεγόμενο παράγωγο»** όπως προτιμήθηκε για τη λεκτική απόδοση των δύο αυτών εννοιών στις γαλλικές άδειες creative commons.

Σε ό,τι αφορά στον όρο copyright, θεωρώ αυτονόητη την αντικατάστασή του με την έκφραση **«νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας»** η οποία περιλαμβάνει όλο το νομικό πλέγμα προστασίας (πνευματικά δικαιώματα, συγγενικά δικαιώματα και δικαίωμα sui generis βάσεων δεδομένων). Εξ αυτού, θα θεωρούσα σκόπιμο να συμπληρωθεί στο άρθρο 3 της άδειας ως προς το περιεχόμενό της **και ένα ε. που θα αφορά τη βάση δεδομένων**. Ομοίως και για τον όρο **«δίκαιη χρήση»**, όρος ο οποίος παραπέμπει στο fair use του αγγλοσαξωνικού copyright και ο οποίος δεν ανταποκρίνεται με τους περιορισμούς /εξαιρέσεις του ηπειρωτικού δικαίου του δημιουργού.

Τέλος σχετικά με τον όρο «Νομικό Κώδικα» που χρησιμοποιήθηκε για την απόδοση του όρου «legal code» και δεν είναι τίποτα άλλο παρά το σύνολο του περιεχομένου της Άδειας, με τους όρους και τις προϋποθέσεις θέσης σε κυκλοφορία του Έργου, ίσως θα πρέπει να προτιμηθεί κάποιος άλλος όρος ποιο δόκιμος και κατανοητός για το ευρύ κοινό δεδομένου ότι οι χρήστες των συγκεκριμένων Αδειών δεν είναι νομικοί και η δυσχέρεια κατανόησης είναι ήδη αρκετά μεγάλη. Ομοίως και για τον όρο «creative commons le commons deeds» ή «human-readable license» θα πρέπει να επιλεγεί ίσως η έκφραση **«επεξηγηματική περίληψη»** κατά το γαλλικό και το βελγικό πρότυπο αδειών creative commons ούτως ώστε να γίνει κατανοητό στο ευρύ κοινό ότι η περίληψη αυτή δεν αποτελεί τη βασική Άδεια αλλά απλά εξηγεί με κατανοητό τρόπο και παραπέμπει στην βασική Άδεια.

Μη εμπορική χρήση

Κατά το περιεχόμενο των τριών από τις έξι άδειες creative commons η χρησιμοποίηση του Έργου για εμπορικούς σκοπούς δεν είναι αποδεκτή. **Ωστόσο η μη εμπορική χρήση του Έργου αποτελεί μία έννοια αρκετά αφηρημένη το εύρος της οποίας δεν έχει ικανοποιητικά αποδοθεί σε καμία έως τώρα Άδεια creative commons με επίφοβο αποτέλεσμα την πρόκληση μίας γενικότερης ανασφάλειας δικαίου.**

Μαρίνα Π. Μαρκέλλου

Δικηγόρος

Master 2 Créations Immatérielles, Doctorante en Droit

Τα γαλλικά δικαστήρια σε μία προσπάθεια διευκρίνισης της έννοιας της εμπορικής εκμετάλλευσης (κρίνοντας το ζήτημα κατά πόσο η προηγούμενη ρητή άδεια του ιδιοκτήτη ενός αγαθού είναι απαραίτητη, όταν η εικόνα του αγαθού του χρησιμοποιείται για μη εμπορικούς σκοπούς) φαίνονται διστακτικά. Ενδεικτικά αναφέρω δύο αποφάσεις του Εφετείου Παρισίων. Στην πρώτη (CA Paris, 12 avril 1995, JCP 1997, II, 22806), η φωτογραφία μίας οικίας δημοσιεύθηκε χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη της, μέσα στο πλαίσιο μίας διαφημιστικής καμπάνιας που είχε ως στόχο την προώθηση του τουρισμού στην Βρετάνη. Για τους δικαστές, ακόμη και αν αυτή η καμπάνια είχε προωθηθεί από μία ένωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η εμπορική χρήση της υπό κρίση φωτογραφίας ήταν δεδομένη, αν και έμμεση, αφού είχε ως στόχο την προώθηση του τουρισμού και κατ' επέκταση την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Σε μία δεύτερη απόφαση το Εφετείο Παρισίων (CA Paris, 31 mars 2000, CCE, mai 2000, p.19) έκρινε ότι η αναπαραγωγή, υπό μορφή σχεδίου, ενός πύργου μέσα σε ένα βιβλιάριο το οποίο διανεμόταν δωρεάν, δεν αποτελεί εκμετάλλευση με εμπορικό χαρακτήρα. Ωστόσο, η διαδικασία δωρεάν διανομής του υπό κρίση βιβλίου πραγματοποιούνταν υπό το πρίσμα μίας διαφημιστικής καμπάνιας με στόχο την προσέλκυση πελατείας. Οι δικαστές αιτιολόγησαν την απόφασή τους κρίνοντας ότι το υπό κρίση σχέδιο δεν αποτελούσε μία εμπορική εκμετάλλευση αλλά αντικατόπτριζε ένα γενικό παιδαγωγικό ενδιαφέρον πληροφόρησης απορρέον από την συνταγματική αρχή της ελευθερίας έκφρασης. Ωστόσο, η αιτιολογία αυτή δε φαίνεται καθόλου πειστική. Αν πάρουμε για παράδειγμα, τα σχολικά εγχειρίδια που βρίσκονται στο εμπόριο, και αυτά αντανακλούν ένα κατεξοχήν παιδαγωγικό ενδιαφέρον, η εκμετάλλευσή τους ωστόσο είναι καθαρά εμπορική.

Σε ό, τι αφορά στο Βέλγιο, η Séverine Dusollier, υπεύθυνη για τη εναρμόνιση των Αδειών creative commons με το βελγικό δίκαιο, δίνει ένα αρκετά ενδιαφέρον παράδειγμα ως προς την αμφισημία της έννοιας «μη εμπορική χρήση» (S.Dusollier, The master's tools v. the master's house: Creative Commons v. Copyright, ATRIP Congress July 2005, Montreal, Bridging Aesthetics and Economics). Από τη στιγμή της θέσης σε εφαρμογή του προγράμματος Αδειών creative commons στο Βέλγιο, αναφέρθηκε το παράδειγμα ενός σημαντικού δημόσιου θεάτρου το οποίο ασκούσε πιέσεις στους δραματικούς δημιουργούς ούτως ώστε να αποποιηθούν τις χαμηλές τους αμοιβές (3% royalties). Μπορούμε να φανταστούμε, αναφέρει η S. Dusollier, ότι το θέατρο δε θα διστάσει να παρακινήσει τους δημιουργούς να θέσουν τα έργα τους σε κυκλοφορία υπό μία άδεια creative commons. Ένα θέατρο το οποίο επιβιώνει από δημόσιες χρηματοδοτήσεις έχει εμπορικό σκοπό; Η απάντηση δεν είναι βέβαια. Ωστόσο, για τους δημιουργούς, η θέση σε κυκλοφορία των έργων τους σ' αυτήν την κατηγορία θεάτρων αποτελεί πιθανώς την κυρίαρχη πηγή εισοδημάτων τους.

Από το εξαιρετικά ενδιαφέρον άρθρο της S. Dusollier, μπορεί να διαπιστώσει κανείς τη γενικότερη ανησυχία περί χρησιμοποίησης των αδειών creative commons από τους majors' προς καταστρατήγηση των γενικών αρχών της πνευματικής ιδιοκτησίας και εις βάρος του ίδιου του δημιουργού με κίνδυνο τη μετατροπή του πνευματικού δημιουργήματος σε ένα απλό καταναλωτικό προϊόν.

Ίσως θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μία συζήτηση ως προς το ζήτημα αυτό με σκοπό ένα πιο ακριβή ορισμό του όρου «μη εμπορική χρήση» μέσα στο περιεχόμενο των Αδειών creative commons.

Ηθικό δικαίωμα

Μαρίνα Π. Μαρκέλλου

Δικηγόρος

Master 2 Créations Immatérielles, Doctorante en Droit

Σχετικά με το ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα της μη προσβολής του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού και ιδίως της μη προσβολής της ακεραιότητας του έργου (droit au respect et à l'intégrité de l'œuvre), [ίσως θα πρέπει στο σχετικό κείμενο των αδειών creative commons να γίνει ρητή αναφορά στα άρθρα 14 και 16 του ν.2121/93](#) ούτως ώστε να συνταχθεί μία ρήτρα με το αυτό περιεχόμενο. Δυνάμει του άρθρου 14 δικαιοπράξεις που αφορούν την άσκηση του ηθικού δικαιώματος πρέπει να υποβάλλονται στον έγγραφο τύπο διαφορετικά η σχετική συμφωνία πάσχει από (σχετική) ακυρότητα. Το άρθρο 16 παρέχει τη δυνατότητα στο δημιουργό να περιορίσει την άσκηση του ηθικού δικαιώματος με τη συναίνεσή του για πράξεις ή παραλείψεις που αλλιώς θα αποτελούσαν προσβολή του ηθικού δικαιώματος. [Ίσως θα πρέπει να γίνει ρητή διευκρίνιση στο κείμενο των αδειών creative commons ότι ο αρχικός δημιουργός που προσφέρει το Έργο του υπό την συγκεκριμένη άδεια επιτρέπει εκ των προτέρων τροποποιήσεις στο Έργο του με σκοπό τη δημιουργία Έργων λεγόμενων Παράγωγων με την επιφύλαξη ότι αυτά δεν προσβάλλουν τη τιμή και τη φήμη και του Έργου αλλά και του ίδιου του Δημιουργού. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι επιτρέποντας ο αρχικός Δημιουργός την μετατροπή του Έργου του με την ενσωμάτωση αυτού σε άλλα Έργα λεγόμενα Παράγωγα, διατηρεί ωστόσο ο ίδιος ένα δικαίωμα προσφυγής στα αρμόδια Δικαστήρια έναντι κάθε προσβολής υπέρμετρης που θίγει το ηθικό δικαίωμα επί του Έργου του.](#)

Εγγυήσεις

[Ο χορηγών την άδεια πρέπει να εγγυάται για το ότι είναι κάτοχος όλων των πνευματικών δικαιωμάτων επί του έργου που επιθυμεί να προσφέρει υπό την άδεια creative commons \(συμπεριλαμβανομένου ότι έχει λάβει την απαραίτητη προηγούμενη άδεια από ερμηνευτές-καλλιτέχνες, παραγωγούς ή άλλους δημιουργούς προϋπαρχόντων έργων\).](#) Ίσως θα πρέπει να αναμορφώσουμε το περιεχόμενο αυτού του όρου κατά το γαλλικό και γερμανικό πρότυπο αδειών creative commons.

Αναφέρω ενδεικτικά το περιεχόμενο της παραγράφου 5 : δηλώσεις και εγγυήσεις στη γαλλική license:

Θέτοντας σε κυκλοφορία το Έργο στο κοινό σύμφωνα με τους όρους της συμβάσεως αυτής, ο Χορηγών την Άδεια με καλή πίστη και μέσα στα όρια μίας έρευνας στα πλαίσια του λογικού, δηλώνει ότι :

ι. Ο Χορηγών την Άδεια απόκτησε όλα τα αναγκαία δικαιώματα επί του Έργου προκειμένου να μπορέσει να επιτρέψει την άσκηση των διδόμενων με την παρούσα Άδεια δικαιωμάτων και για να επιτρέψει την ειρηνική απόλαυση και νόμιμη άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, χωρίς να έχει ο Αποδέχων την Άδεια καμία υποχρέωση πληρωμής αμοιβής.

ιι. Το Έργο δεν είναι προϊόν παραβίασης δικαιωμάτων τρίτων, κυρίως του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, δικαιώματος στο σήμα, δικαιώματος στην πληροφορηση, αστικού δικαιώματος ή κάθε άλλου δικαιώματος, ούτε προϊόν συκοφαντικής δυσφήμισης, παραβίασης της ιδιωτικής ζωής ή κάθε άλλου ποινικού αδικήματος ως προς κάθε τρίτο.

Παρόμοιο περιεχόμενο φέρεται να έχει και η γερμανική Άδεια creative commons.

B. Ενδεικτικό παράδειγμα : παρατηρήσεις σε ό,τι αφορά στην άδεια Attribution 2.5 NC SA GR

Άδεια

Μαρίνα Π. Μαρκέλλου

Δικηγόρος

Master 2 Créations Immatérielles, Doctorante en Droit

Το έργο (ως ορίζεται παρακάτω) παρέχεται υπό τους όρους αυτής της δημόσιας άδειας του CREATIVE COMMONS (στο παρόν εφεξής καλούμενη «CCPL ή Άδεια»). Το έργο προστατεύεται από το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας (πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα, δικαίωμα περί βάσεων δεδομένων) και / ή άλλο ισχύοντα νόμο. Απαγορεύεται κάθε άλλη παρεπόμενη χρήση του έργου, πέραν της ρητά επιτρεπόμενης βάσει της παρούσας Άδειας ή του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Deleted: copyright

Deleted: εκτός αν επιτρέπεται

Deleted: για το copyright

Η άσκηση των παρεχομένων δικαιωμάτων λογίζεται ως αποδοχή των όρων της παρούσας Άδειας. Σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παρούσας συμβάσεως, ο Χορηγών την Άδεια προτείνει στον Αποδέχοντα την Άδεια την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων όπως αυτά αναγράφονται κατωτέρω και ο Αποδέχων την Άδεια επιδοκιμάζει τους όρους και τις προϋποθέσεις Χρήσης.

1. Ορισμοί.

α. «Έργο λεγόμενο Συλλογικό» σημαίνει ένα έργο, στο οποίο το Έργο, στην ενιαία και μη τροποποιημένη του μορφή, συγκεντρώνεται σε ένα συλλογικό σύνολο μαζί με ένα αριθμό άλλων συνεισφορών, που αποτελούν αυτές καθεαυτές ξεχωριστά και ανεξάρτητα έργα, ...Αποτελούν ιδίως Έργα λεγόμενα Συλλογικά τα περιοδικά, οι ανθολογίες και οι εγκυκλοπαίδειες. Ένα Έργο που αποτελεί Συλλογικό Έργο δεν θα θεωρείται Παράγωγο Έργο (όπως ορίζεται παρακάτω) για τους σκοπούς της παρούσας Άδειας.

Deleted: Συλλογικό Έργο

Deleted: όπως περιοδικό, ανθολογία ή εγκυκλοπαίδεια,

Deleted: ην

Deleted: α

Deleted: ως σύνολο σε

Deleted: καθ' εαυτά

Deleted: συγκεντρώνονται σε ένα συλλογικό σύνολο

Deleted: Παράγωγο Έργο

Deleted: προσφέρει το Έργο

β. «Έργο λεγόμενο Παράγωγο» σημαίνει

γ. «Χορηγών την Άδεια» σημαίνει το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο προτείνει τη θέση σε κυκλοφορία του Έργου υπό τους όρους της παρούσας Άδειας.

δ....

ε....

στ. «Αποδέχων την Άδεια» σημαίνει το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο αποδέχεται την Άδεια αυτή και ασκεί τα οριζόμενα σε αυτή δικαιώματα, χωρίς να έχει προηγουμένως παραβιάσει τους όρους της παρούσας Άδειας σχετικά με το Έργο ή το οποίο έχει λάβει σαφή άδεια από τον Χορηγούντα την Άδεια να ασκεί δικαιώματα βάσει της Άδειας αυτής, παρά την προηγούμενη παραβίαση.

Deleted: Εσείς

Deleted: βάσει της Άδειας αυτής

Deleted: το οποίο δεν

2. Περιορισμοί περιουσιακού δικαιώματος. Τίποτα στην Άδεια αυτή δεν αποσκοπεί στο να μειώσει, να περιορίσει ή να καταργήσει νομικές διατάξεις που εισάγουν περιορισμούς του περιουσιακού δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, νομικές διατάξεις σχετικές με την ανάλωση των δικαιωμάτων ή άλλες νομικές διατάξεις αφορώσες σε άλλους περιορισμούς στα αποκλειστικά δικαιώματα ή εξουσίες του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας βάσει του νόμου για την προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας ή των άλλων εφαρμοστέων νόμων.

Deleted: Δίκαιη χρήση (fair use) δικαιωμάτων

Deleted: δικαιώματα από τη δίκαιη χρήση, το περιουσιακό δικαίωμα, το ηθικό δικαίωμα ή άλλους

Deleted: copyright

Deleted: του copyright

3. Παροχή Άδειας. Υποκείμενος στους όρους και τις προϋποθέσεις όπως ορίζονται στην παρούσα Άδεια και για όλη τη διάρκεια προστασίας του Έργου από το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας ή του εφαρμοστέου δικαίου, ο Χορηγών την Άδεια με το παρόν ιδιωτικό συμφωνητικό παρέχει στον Αποδέχοντα την Άδεια μια παγκόσμια,

Deleted: Βάσει των όρων και των προϋποθέσεων της Άδειας αυτής

Deleted: Σας

Μαρίνα Π. Μαρκέλλου

Δικηγόρος

Master 2 Créations Immatérielles, Doctorante en Droit

μη αποκλειστική άδεια να ασκεί τα εξής δικαιώματα χωρίς υποχρέωση καταβολής αντιπαροχής για τη σχετική αυτών εκμετάλλευση:

α.

β.

γ. Να διανέμει αντίγραφα ή φωνητικές εγγραφές, να παρουσιάζει δημοσίως στο κοινό και να εκτελεί δημοσίως με κάθε τεχνικό μέσο το Έργο, συμπεριλαμβανομένων και των ενσωματώσεων σε Συλλογικά Έργα.

δ. Να διανέμει αντίγραφα ή φωνητικές εγγραφές, να παρουσιάζει δημοσίως στο κοινό και να εκτελεί δημοσίως με κάθε τεχνικό μέσο Έργα λεγόμενα Παράγωγα.

ε. Εφόσον το Έργο είναι βάση δεδομένων, να εξαγάγει ή να επαναχρησιμοποιεί το σύνολο ή ουσιώδες μέρος του περιεχομένου της βάσης δεδομένων.

Deleted: χωρίς πληρωμή πνευματικών δικαιωμάτων,

Deleted: , μόνιμη/διαρκή, (για όλη τη διάρκεια ισχύος του copyright)

Deleted: τε

Deleted: στο Έργο όπως κατωτέρω

Deleted: διανέμετε

Deleted: εκθέτετε

Deleted: τε

Deleted: μέσω ψηφιακής ακουστικής μετάδοσης

Deleted: τε

Deleted: εκθέτετε

Deleted: τε

Deleted: μέσω ψηφιακής ακουστικής μετάδοσης

Deleted: Παράγωγα